משום דחלקו עם אחד שו מן האחין דכי היכי דאי הוה חלק בין ה' אחין פי שנים כאחד או כלך לדרך זו וכו' דחלקו עם אחד

היינו פי שנים בכל הנכסים

מוחא אירא למימר הרי

הנכסים משום הכי אצטריך למימר והיה ביום הנחילו

את בניו דמצי למימר בקרא

בן האהובה וגו' כי את הבכור יכיר וגו' למה לי דכתב והיה ביום הנחילו

את בניו וגו׳. אלא התורה ריבתה נחלה אצל האחין כלומר דרוב הנחלה תהא אצל האחין ואי הוי שקיל

כלומר דרוב הנחלה אצל האחץ כלומר דרוב הנחלה תהא אצל האחין ואי הוי שקיל בכור פי שנים בכל הנכסים

נמצא רוב הנחלה אצל בכור

השתא דאיכא למימר הכי

כאחד בעינן: ולא להתייחש

לבכורה. דאי דליהוי בכור ממש דהא לא אפשר אלא כדי ליתן לו פי שנים:

ליוסף נאמר בכורה ליוסף.

. דכתב ניתנה בכורה ליוסף: י ונאמר בכורה לדורות. ולו

משפט הבכורה: מה בכורה

נתחלקה וכתיב אפרים

. ומנשה כראובז ושמעוז יהיו

לי היינו חלק בכורה אלמא לי היינו חלק בכורה אלמא פי שנים כאחד נקט יוסף ולא בכל הנכסים: מאי

ואומר. דקאמר לעיל ואומר

ובני ראובן בכור ישראל והא כבר דרשי׳ שפיר

מוהיה ביום הנחילו דנוטל פי שנים כאחד. וכי תימא משום הכי אצטריך האי

דאי הוה כתב ביום הנחילו

את כניו לדרשא אחרינא

אוז בניו יייבו בן הוא דאתא כדר' יוחנן בן

דאמר קרא והיה ביום הנחילו את בניו התורה

נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה ומשום

לכל מי שירצה ומשום הכי איצטריך למימר ובני ראובן בכור ישראל נאמר בכורה ליוסף וכו׳ וכי תימא

. בכורה מבכורתו לא ילפינן

דילפי' בכורה מבכורה וכי

תימא יוסף כו'. ת"ש אמר ליה רב פפא לאביי ממאי

מצית למימר דפי שנים כאחד יהיב ליה אימא

טפי נואות אמר ליה עלך נאמר קרא

כראובן ושמעון יהיו די דנוטלין ב׳ חלקים כראובן ושמעון: אמר אהנה לבעל הבית מנכסי. הכי נמי עשה יעקב ליוסף לפי שיוסף גידל את יעקב אבינו

. ובניו בארץ מצרים כדכתי

ובניו בארץ מצרים כדכתי ויכלכל יוסף את אחיו וגר' ולבסוף כשהעשיר יעקב שחילק נכסיו ובירך את בניו ההנהו ליוסף שנתן

. לו חלק הבכורה: אמר ליה

ר' חלבו לר' שמואל בר

לעולם דכתיב ברית כהונת

במצרים כתיב כל הנפש

לבית יעקב הבאה מצרים

שבעים: ובפרטן. שמחשב כל אחד בפני עצמו אתה מוצא שבעים חסר אחד: אמר ליה שבעים שלמין

. הז ותאומה היתה עם דינה

עולם. והכי נמי וארוכות כמלכות כית דוד

:לו ולזרעו עד עולם עיניה. שערות עפעפיה: בכללן. של ישראל כשנכנסו

דרכורה לחוד

לחוד לא יוכל לבכר

מ"ל רבא. כ) נ"ל איש יודע ציד, ג) מגילה יג: ע"ש, ד) מהגחון ר' חייקינ"ח לה מקמאי, ה) [יהושע יו, עי' לעיל קיח.ן, ו) ןבראשית מחן, ז) ושם מטן, ח) ול"ל לבית יעקב הבאה], מ') [בפרקי לבית יעקב הבאה], מ') [בפרקי דר"א פרק ל"ו ובב"ר פ' וישב],

תורה אור השלם

זו מפלה. שהתפלל יעקב על בניו

ושוכה לקנות הבכורה מעשו בתפלתו:

מ"ש ובני ראובן בכור ישראל. וכתיב

בהאי קרא ניתנה בכורתו וילפינן

בבנין אב בכורה מבכורתו דנהי

דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן

גלויי מילתא בעלמא הוא דלא היינו

יודעין מהו חלק בכורה ושמעי' מהתם דפי שנים כאחד כדאמרי׳ נמי בעלמא

(מו"ק דף ה.) דבר זה מתורת משה

רבינו לא למדנו עד שבא יחוהאל

ופירש וכל בן נכר וגו' לא יבא אל

מקדשי וגו' [יחוקאל מד] ואמרינן עד דאתא

יחוקאל מאן אמרה אלא גמרא הוו

גמירי לה ואתא יחוקאל ואסמכה

אקרא והוא הדין לבכורה: אימא

דיקלא. קרקע מועט הוסיף לו יעקב

ליוסף בשביל בכורה. וח״ה דהוה

מצי למיפרך פי שנים בכל הנכסים

אלא משום דהא קא חזינן דלא

הואי להו נחלה כולי האי דהא

קלווחי בני יוסף ס: כראובן ושמעון.

כנגד שני שבטים וכדחמרן [קכב.] לשבטים

איתפלג דהיינו פי שנים כאחד. והאי

דלא האמר בברייתא ואומר כראובו

ושמעון יהיו לי היינו משום דמילתא

דפשיטא ליה לתנא יותר מדאי דהאי שכם אחד על אחיך אההוא קרא קאי

דכתיב לעיל מיניה כראובן ושמעון

יהיו לי ופירושה דההוה קרה הוה

הלכך לא חש להזכיר דזיל קרי בי רב

הוא: לבעל הבית. יוסף: ימום.

יעקב דכתיב ויכלכל את אביו וגו׳

(ברחשית מו): לפוף העשיר. יעקב

שבאה לידו בכורת ראובן על ידי

שחילל יצועי אביו והיה יכול ליתנה

לכל מי שירצה: ואי לאו דחטא ראובן

לא הוה מהני ליה ליוסף. בתמיה.

כלומר מה נתן יעקב ליוסף שהרי

מחלק שאר אחין הוסיף לו אבל

משלו לא נתן לו כלום דמשלו הוה

לו לההנותו ולא משל אחרים אלא

ודאי משלו נתן לו הן ממונו הן

ברכות שבירכו (6) מכולן כגון ברכה

שבירכו לאפרים ומנשה וידגו לרוב וגו׳י שאין עין רעה שולטת בהן וכגון

מאל אביך ויעזרך וגו׳ תהיין לראש

יוסף וגו'י הלכך מה שנתן בכורת

ראובן ליוסף טעם אחר יש בדבר:

אלא ר׳ יונתן רבך לא כך אמר.

כדאמרי׳ בכל דוכתא א״ר שמואל בר

וְ וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנְיו אַת אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ לֹא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכר:

זברים כא סו 2 ובְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרְאַל בִּי הוֹא הַבְּכוֹר וּבְחַלְּלוֹ יְצוּעִי אָבִיוֹ נְתְנָה בְּכֹרְתוֹ לבני יוסף בן ישראל ולא לְהִתְיַחֵשׁ לַבְּבֹרָה: דברי הימים א ה א

זברי הימים א ה א 3 בִּי יְהוּדָה גָּבֶר בְּאֶחָיו וּלְנָגִיד מִמֶּנוּ וְהַבְּכֹרְה לְיוֹסַף: דברי הימים א ה ב . 4 ואני נתתי לר שכם אחד הַאָמרִי בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי: עַל אַחָירְ אָשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד אַ זְאָנִי בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי:

יְּבְּקְשְׁתִּי: בראשית מח כב 5 בִּי לֹא בְּקָשְׁתִּי אֶבְטָח וְחַרְבִּי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי: בר'

תהלים מד ז 6 וְעַתָּה שְׁנֵי בְּנֶיךְ הַנּוּלְדִים לְךְ בְּעָרֶץ מְצְרִים עַד בּאי אָלְיִדְ מִצְרִים הָד הַם אָלְיִדְ מִצְרִים הַרָּאַנַן אָלְיִדְים וּמְרַיִּמָּה לִי הַם אָלְיִדְים וּמְרַיִּמָּה לִי בַּרְאוֹבַן ושמעון יהיו לי:

רראשים מח ה בראשית מוז ה 7 אַלֶּה תֹּלְרוֹת יַעֲלְב יוֹסֵף בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שְׁנָה הְיָה רעה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני ולפה נשי אביו ויבא יוסף אֶת דְּבָּתְם רְעָה אֶל אֲבִיהֶם: בראשית לז ב 8 וְעֵינֵי לֵאָה רָבּוֹת וְרְחַל הְיְתָה יְפַת תֹאַר וְיְפַת מראה: בראשית כט יז בַּין אָהוּ. בואשית כטייו 9 בִּין הַבְּהַמָּה הַשְּׁהוֹרָה וּמִן הַבְּהַמָּה אֲשֶׁר אֵינֶנָּה טְהֹרָה וּמִן הָעוֹף וְכֹל אֲשֶׁר רֹמֵשׁ על הָאַדְמָה: בראשית ז ח 10 וַיִּגְדְלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִיּ עשו היים איש ידע ציד איש שָדָה וְיִצְלָב אִישׁ תָם ישׁב אַהְלִים: בראשית כה כו 11 וַיִּרָא יִי בִּי שְׁנוּאָה לַאָה ויפתח את רחמה ורחל בראשית כט לא אַקְרָה: בראשית כט לא 12 וַינגַד יַעַלְב לְרָחַל כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא וְכִי בֶּן רָבְּקָה הוּא וַתְּרָץ וַתַּגַד בראשית כט יב לאביה: 13 עם נָבֶר תִּתְבֶר וְעִם

מומואל ר רר רז שמואל ב כב כו 14 וַיְהִי בַּבּקֶר וְהַנָּה הִוֹא לֵאָה וַיּאמֶר אֶל לְבָן מַה זֹאת עָשִׁית לִי הֲלֹא בְרְחַל עברתי עמר ולמה רמיתני: בראשית כט כה 15 אַלָּה בְּנֵי לָאָה אֲשֶׁר יִלְּדָה לְיַעֵּקֹב בְּפַּדָּן אַרְם ואת דינה בתו כל נפש בניו ובנותיו שלשים ושלש:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ואי לאו וכו׳ שבירכו יותר מכולן: (3) ד"ה ארוכות וכו' ולויה ומלכות ללוי:

מוסף רש"י

מסרתינהו ניהלה. מסרתן ללאה, והוא לניעות שלא יתפרסס הדבר שמסר לה

והיה ביום הנחינו את בניו וגו'. כוליה קרא יתירא הוא דהא כתיב בתריה כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים וגו': ריבתה נתלה. שלא יטול פי שנים בכל הנכסים היכא דאיכא שנים וג' אחים מלבדו: ואומר. לקמן מפרש מאי ואומר. הני קראי בדברי הימים כתיבי: ולא להסיחש על הבכורה. לא שיקרא בכור ניתנה לו בכורה דלעולם ראובן קרי בכור ישראל אלא ליטול שני חלקים כבכור כדכתיב אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי (בראשית מת): בכורה לדורום. לו משפט הבכורה (דברים כא): מה בכורה האמורה ליוסף פי שנים כאחד. כדלקמן: שכם אחד על אחיד. שני חלקים כנגד שני אחין כדלקמן:

תיומה היתה עם בנימין. ובעלמאש אמרינן תיומה היתה עם כל השבטים: היתה

חלקו עם אחר וחלקו עם חמשה מה חלקו עם אחד פי שנים כאחד אף חלקו עם חמשה פי שנים כאחד או כלך לדרך זו חלקו עם אחד וחלקו עם ה' מה חלקו עם אחד פי שנים

בכל הנכסים אף חלקו עם ה' פי שנים בכל הנכסים ת"ל יוהיה ביום הנחילו את בניו התורה ריבתה נחלה אצל אחין הא אין עליך לדון כלשון האחרון אלא כלשון הראשון ואומר יובני ראובן בכור ישראל כי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף בן ישראל ולא להתיחש לבכורה ואומר יכי יהודה גבר באחיו ולנגיד ממנו והבכורה ליוסף נאמרה בכורה ליוסף ונאמרה בכורה לדורות מה בכורה האמורה ליוסף פ' שנים כאחד אף בכורה האמורה לדורות פי שנים כאחד ואומר יואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד, האמורי בחרבי ובקשתי וכי בחרבו ובקשתו לקח והלא כבר נאמר יכי לא בקשתי אבמח וחרבי לא תושיעני אלא חרבי זו תפלה קשתי זו בקשה מאי ואומר וכי תימא האי לכדר' יוחנן בן ברוקא הוא דאתא ת"ש ובני ראובן בכור ישראל וכי תימא בכורה מבכורתו לא גמרינן ת"ש והבכורה ליוסף וכי תימא יוסף גופיה ממאי דפי שנים כאחד הוה תא שמע ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך א"ל רב פפא לאביי אימא דיקלא בעלמא א"ל עליך אמר קרא יאפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי: בעא מיניה ר' חלבו מרבי שמואל בר נחמני מה ראה יעקב שנמל בכורה מראובן ונתנה ליוסף מה ראה ובחללו יצועי אביו כתיב אלא מה ראה שנתנה ליוסף אמשול לך משל למה הדבר דומה לבעל הבית שגדל יתום בתוך ביתו לימים העשיר אותו יתום ואמר אהניהו לבעל הבית מנכסי א"ל ואי לאו דחמא ראובן לא מהני ליה ליוסף ולא מדעם אלא ר' יונתן רבך לא כך אמר ראויה היתה בכורה לצאת מרחל דכתיב יאלה תולדות יעקב יוסף אלא שקדמתה לאה ברחמים ומתוך צניעות שהיתה בה ברחל החזירה הקב"ה לה מאי קדמתה לאה ברחמים דכתיב יועיני לאה רכות מאי רכות אילימא רכות ממש אפשר בגנות בהמה ממאה לא דבר הכתוב דכתיב ימן הבהמה המהורה ומן הבהמה אשר איננה מהורה בגנות צדיקים דבר הכתוב אלא א"ר אלעזר שמתנותיה ארוכות שרב אמר לעולם רכות ממש ולא גנאי הוא לה אלא שבח הוא לה שהיתה שומעת על פרשת דרכים בני אדם שהיו אומרים שני בנים יש לה לרבקה שתי בנות יש לו ללבן גדולה לגדול וקטנה לקטן והיתה יושבת על פרשת דרכים ומשאלת גדול מה מעשיו יאיש רע הוא מלסמם בריות קמן מה מעשיו ייאיש תם יושב אוהלים והיתה בוכה עד שנשרו ריסי עיניה והיינו דכתיב יווירא ה' כי שנואה לאה מאי שנואה אילימא שנואה ממש אפשר בגנות בהמה ממאה לא דבר הכתוב בגנות צדיקים דבר הכתוב אלא ראה הקב"ה ששנואין מעשה עשו בפניה ויפתח את רחמה יומאי צניעות היתה בה ברחל דכתיב יוויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא והלא בן אחות אביה הוא אלא אמר לה מינסבת לי אמרה ליה אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה אמר לה מאי רמאותיה אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא מנסבא סלי מקמה אמר לה אחיו אני ברמאות [א"ל] ומי שרי להו לצדיקי לסגויי ברמאותא אִין יּיעם נבר תתבר ועם עקש תתפל מסר לה סימנין כִי קא מעיילי לה ללאה סברה השתא מיכספא אחתאי מסרתינהו ניהלה והיינו דכתיב יויהי בבקר והנה היא לאה מכלל דעד השתא לאו לאה היא אלא מתוך סימנים שמסר לה יעקב לרחל ומסרתה ללאה לא הוה ידע לה עד ההיא שעתא בעא מיניה אבא חליפא קרויא מר' חייא בר אבא בכללן אתה מוצא שבעים בפרטן אתה מוצא שבעים חסר אחר אמר ליה תאומה היתה

נחמני א"ר יונתן: ללאת מרחל. שתלד עם דינה דכתיב 15ואת דינה בתו אלא מעתה תאומה היתה עם בנימן דכתיב רחל את יוסף קודם שתלד לאה את ואת ראובן דליהוי יוסף ראשית אונו דיעקב: **שקדמחה לאה ברחמים.** בתפלה. לקמיה מפרש: **לניעוס דרחל**. לקמיה מפרש: ר**כוס ממש.** עיניה נוטפות דמעה: אפשר. לומר כן: והלא בגנות בהמה עמאה. לא רצה הכתוב לדבר אלא עקם שמונה אותיות דכתיב אשר איננה טהורה דאיכא י"ג אותיות והוה מצי למיכתב הטמחה דליכה אלה ה׳ אותיות: בגנותן של לדיקים דבר הכחוב. בתמיה: אלה אמר רבי אלעור כו׳. אליבה דר׳ אלעזר לה אשכחן שקדמתה לאה ברחמים אלא אליבא דרב: **ארוכוח**. גדולות בכהונה ולויה (ב) דלוי ילא ממנה שממנו כהנים ולוים ומלכות מיהודה: ו**יפחה את רחמה**. היינו שזכתה לבכורה: מסר לה. יעקב סימנין לרחל שתאמר לו בלילה בשכבה: בטא מיניה אבא חליפא קרויא מר' חייא כו'. משום דאיירי לעיל בבעיא דקראי דיעקב ובניו נקט נמי להך בעיא הכא: בכללן. של ישראל כשבאו למלרים אחה מולא כתוב [בראשית מו] כל הנפש (הבאה ליעקב) מלרימה שבעים ובפרטן כשהוא מונה אותן אחד אחד למעלה בפרשה אי אתה מולא אלא ששים וחשע עם יוסף ושני בניו וכדכתיב בהדיא נשם כל נפש ששים ושש ומבני לאה חסר דכתיב בכלל דידה שלשים וג' ובפרטם אי אתה מולא אלא ל"ב: **סיומה.** שנולדו ללאה שתי בנות בכרס אחד: ואת

לרבות תאומתה: אלא מעתה תאומה היתה עם בנימין דכתי .) ל"ל חלקו עם אחד מן האחין ה"נ דאם הוא חולק בין ה' אחין וכו'.